

творчості, а також у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників в галузі образотворчої освіти.

Література

1. *Антонович Є.А.* Декоративно-прикладне мистецтво/ Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. – Львів: Світ, 1993. – 272 с.
2. *Білоус О., Сташук З.* Школа писанкарства/ Білоус О., Сташук З. // Мистецтво та освіта. – 1997. – №1 – 83 с.
3. *Гурська А.* Граматика орнаменту/ А.Гурська // Мистецтво та освіта. – 1999. – №1. – С.9-12.
4. *Пошивайло І.* Феноменологія гончарства: Семіотико-етнологічні аспекти / І.Пошивайло – Опішня: Українське народознавство, 2000. – 432 с.
5. *Эдвардс Б.* Художник внутри вас / Эдвардс Б. [пер. с англ.; Худ. обл. Б.Г.Клюйко].— Мн.: ООО «Попурри», 2000.— 256 с.

УДК 378.67.016:748.5

Радомський М.Т.

ПОШУКИ ОБРАЗУ У ТВОРЧИХ ВІТРАЖАХ СТУДЕНТІВ ХДАДМ

Статья посвящена проблеме реализации творческого потенциала личности студента в условиях высшей школы. При этом творческий студенческий витраж рассматривается как современное художественное произведение, способное решить противоречие между индивидуальностью субъекта и глобальностью социума.

Ключевые слова: образ, творчество, витраж, современность.

Виховання творчої особистості - одне з найважливіших завдань, що постають перед сучасною українською вищою школою. Індивідуальність, творча неповторність і самоцінність кожного студента - ось та проблема, що вирішується сьогодні у творчих колективах вузів.

Проблеми творчості, виховання творчої особистості, місце творчої особистості в сучасному суспільстві - теми, обговорення яких ведеться сьогодні на всіх рівнях системи утворення. Незважаючи на широту дискусії (ширину охоплення обговорюваних питань), дотепер не знайдена чітка відповідь на питання чому віддати перевагу – вихованню кваліфікованого, адаптованого до існування в сучасному світі фахівця, або вихованню неповторної творчої особистості, здатної діяти нешаблонно, сміливо вирішувати нестандартні завдання.

Місцем, де складається й формується характер майбутнього художника, монументаліста, живописця, є навчальний заклад зі своїми традиціями, принципами роботи, тим, що ми називаємо «школою», з чого починається вивчення азів майстерності й що допомагає молодій людині надійти вершин творчості. [1, с. 2]. У ХДАДМ студенти мають можливість вивчити властивості й попрацювати з багатьма матеріалами, серед яких дерево, кераміка, скло, тканини. Студентів поєднує вибір напрямку майбутньої професійної діяльності - монументальний живопис, графічний дизайн, або дизайн меблів. Незважаючи на майже однаковий вік і загальний вибір пріоритетів майбутньої професійної діяльності, всі вони різні й неповторні. Різне відношення до навколишнього світу, усвідомлення себе й своєї ролі у всесвіті, який стрімко, щомиті змінюється. Зберегти кожную індивідуальність, не дати розчинитися таланту молодій людині в океані масової культури – проблема, яка повинна вирішуватися в вищому навчальному закладі в процесі навчання за допомогою широких міждисциплінарних зв'язків, формування мотивації для самостійної роботи студентів, розробки творчих завдань по вивчених дисциплінах. Однією з дисциплін кафедри монументального живопису ХДАДМ є вітраж. Дисципліна вітраж з'явилася в навчальних планах під час реорганізації художнього інституту в художньо - промисловий [2, з 113-115]. Можливо тому в курсі цієї дисципліни творчі завдання студентів виконуються з використанням сучасних технологій різки, пайки, плавки і фарбування скла, студенти поряд з використанням арсеналу живописних прийомів виражного живопису працюють із об'ємними композиціями, сполучаючи вітраж як класичну техніку з об'ємною скульптурою й дизайнерськими формами композицій. Завдяки технічному оснащенню виражної лабораторії студенти мають можливість вивчення більшості нових технологій виконання вітражів, що дозволяє реалізувати найсміливіші, й навіть, на перший погляд, фантастичні ідеї.

Глобальні тенденції створення єдиного інформаційного простору, прискорення технічного прогресу, відкритості й доступності широкій аудиторії найсучасніших знань і технологій поставили суспільство перед необхідністю вибору того єдино або мінімально необхідного набору знань, умінь,

кваліфікацій, якими повинна володіти або користуватися молода людина, починаючи самостійне життя, у тому числі й творче. Тому в процесі навчання неодмінно доводиться вирішувати проблему пріоритету традиційних, класичних знань або великого обсягу нової інформації, ідей, тенденцій, запропонованих сучасним мистецтвом. На наш погляд, варта уваги практика виконання творчого завдання з вітражу як підсумкового після вивчення дисципліни. Проміжні завдання, які виконуються студентами в техніках класичного вітражу, дають майбутнім майстрам навички роботи зі склом, знайомлять студентів з живописними й тектонічними якостями цього своєрідного матеріалу. Копіювання стародавніх зразків дозволяє зрозуміти закономірності створення вітражних композицій, особливості сполучень різного за фактурою й кольорами скла.

Вивчаючи зразки класичних здобутків вітражного мистецтва, студенти вчаться сполучати живописні й графічні прийоми обробки окремих фрагментів і частин вітражів [6, с. 53-55]. «Як показує художня практика, інколи формула творчості дійсно виявляється й постає в нормах, канонах, творчих методах, але з часом канони руйнуються, нове мислення відкриває перспективи нових звершень, особистісного, творчого одкровення кожного митця» [4, с. 7].

Пошуки себе, своєї індивідуальності – цей етап формування і зростання проходить кожен молодий митець. На цьому етапі важливо, на наш погляд, зберегти ще досить тендітну індивідуальність кожного, розглянути й підтримати ознаки особистісного сприйняття студентом навколишнього світу. Здійснити поставлене завдання здається можливим при виконанні творчих завдань на створення образу. Це може бути образ самостійного предмета, або окремої речі. Студенти виконують вітражі, у яких прочитується образ професії або дії. При цьому кожен студент найбільшою мірою проявляє свою індивідуальність – починаючи від фактичного розміру закінченої роботи - камерної, або досить великої, монументальної, виявляючи особистісні якості сприйняття й трансформації простору [5, с. 2]. Кожний зі студентів може виявити себе як тонкий колорист, досягаючи художнього ефекту сполученням відтінків одного з кольорів скла, або як шанувальник традицій народного мистецтва, обернувши у вітраж яскраві контрастні сполучення візерунків українського орнаменту. Творчі вітражі так само не схожі один на одного, як не схожі їхні автори. Однак є загальне, і це головне, - кожна з робіт дозволяє глянути на звичну повсякденність з іншої точки зору, побачити своєрідне в повсякденному. Саме такий підхід до реальності дає можливість митцю випроменити себе й виявитися небайдужим глядачеві.

Проблема творчості невід'ємна від проблеми індіферентності, або байдужості. Існує така особливість зорового сприйняття – якщо кольорові картинки змінюються швидко, погляд розрізняє лише кольорові смуги. Кольоровий, яскравий, але разом з тим немов індіферентний світ проходить повз людину: змінюються особи естрадних виконавців, залишаючи відчуття кольорової однаковості, модний одяг однакового покрою, жіночі зачіски в чоловіків і чоловічі в жінок – світ навколо нас стає все більше індіферентним, набуваючи ознак байдужості – дефініції стираються непомітно, але повсюдно й постійно. Ця тенденція з часом загострює конфлікт і протиріччя між усвідомленням молодою людиною себе в якості своєрідної, особливої, здатної до творчості особистості, та сприйняттям нею індіферентно налаштованого всесвіту, представленого наочно масовою культурою у вигляді гучного яскравого кольорового стрімкого потоку, здатного поглинути й розчавити. Так ми знову підійшли до визначення авторської індивідуальності. Виражаючи себе у творах мистецтва або сприймаючи твори мистецтва, творча особистість перестає відчувати відокремленість від світобудови - навколишні предмети, сам всесвіт завдяки вдало знайденому образу стають зрозумілими й помірними людині.

У творчих вітражах студентів ХДАДМ утилітарні предмети з повсякденного побуту наповнюються образним поетичним змістом. Студент обирає предмет й акцентує власний асоціативний образ цього предмета шляхом створення особистісної концепції його сприйняття. Так колесо від мотоциклу стає образом безперервного руху й життєвого виру автор Харлашин С. У цій роботі сполучаються колоте жовтогаряче скло, яке вилискує теплими відсвітами, й чорний метал колеса. На декількох рівних гранях скла автор вітражного добутку застосовує монохромний розпис. Тонкі лінії малюнку зображених п'янок підкреслюють образ руху – швидкого і плавного, як політ птаха. На тлі грубої фактури чорного металу п'янки здаються ще більш ніжними й тендітними. Автор вітражу застосовує у своїй роботі нюансне сполучення кольорів різних відтінків жовтогарячого й охристого скла. Відсутність контрастних сполучень яскравих насичених «сигнальних» кольорів – червоного, синього, зеленого дозволяє автору розкрити філософську концепцію власного розуміння руху. В основі авторської концепції – спокійне сприйняття вічної краси безупинного круговороту життя.

«По настоящему современен тот витраж, в котором мы встречаемся с современным мышлением современного человека», - це визначення відомого литовського вітражиста Казиса

Моркунаса до сьогодні звучать актуально. «...Ведь витраж это не холодные плоскости стекла. Это стук энергии, пульсирующий в такт с сердцем художника. Это душа и мысль художника» [3, с. 8].

Часто студенти використовують схожі предмети, розробляючи співзвучні або однакові концепції. Незважаючи на подібність, творчі роботи виділяються своєрідністю, виражаючи суб'єктні якості авторів. Такі образи морської риби. Вони різні, як різні їхні автори але, разом з тим, дивно схожі. Прозора блакитна риба, заплутана в металеву мережу й плетива рибальської сітки, у які разом з нею потрапили прозорі блакитно - зелені камінці, схоже, не має шансів вижити. Виконана в техніці моліюваного плавленого скла риба навіть у дрібних деталях повторює дійсну, живу, з морської глибини. Автор вітражу Дегтярьова В. Студентка власноруч створювала форму для виливки скла, копіюючи живих морських мешканців - риб і морських зірок. Краса своєрідно обробленого блакитного скла викликає асоціації із блакитними просторами океану. На тлі цього ще більш жорстко сприймається холодний блиск металу, що облуптав рибу, - як німий докір технічному століттю, з тенет якого так нелегко звільнитися.

Другий вітраж – теж образ. Риба й скляні пивні пляшки, автор вітражу Поляков Д. Вітраж дуже доладний за колоритом - зелене й коричневе пляшкове скло нагадують стародавнє скло найдревніших вітражів. На цьому тлі контур сіро - чорної риби як гротескне зображення чорного моря - чорного від бруду промислових стоків і сміття викинутих пляшок. Ця риба – та, що продається до пива. Вона сіра, для неї, на думку автора, вже не існує блакитна морська далечинь. В цій роботі – дуже точна авторська оцінка споживчого відношення до життя - риба, заповнена ритмічним візерунком порожніх пивних пляшок.

Ще дві роботи - образ осіни, осінніх дощів і різнобарвних листів. Образ осіни й у цьому випадку вирішений двома студентами по-різному. Один вітраж - динамічний, яскравий, у плоскому восьмикутнику рами кружляє кольорове яскраве осіннє листя. Автор вітражу Афанасієнко Н. Тло вітража набране з прозорого безбарвного, сірого й блакитного скла, як мокрий осінній асфальт, на тлі якого ще більш яскравим здається червоне й жовте листя. Кольорові силуети листви оброблені тонким грануванням, що створює ніжний білий візерунок, на згадку про наближення зими й першу паморозь.

В іншому вітражу образ осені менш динамічний. Автор Вовчук Ю. На закритій кованій парасольці можна розгледіти об'ємні краплі дощу. Спокійне сполучення фіолетових, жовтуватих і світле - рожевих відтінків скла створює приємний теплий колорит. Мідна шинка, що з'єднує шматки скла між собою, створює тонке мереживо, схоже на осінні павутинки. Навіть маленький павучок причаївся на одному з листів, як живий. Це розпис по склу барвниками для вітражу. Отже такою авторка бачить прощальну красу теплої осені.

Поетичне сприйняття навколишнього світу, вміння передати його неповторну красу, це, на наш погляд одна з характеристик професіоналізму студентів вищого навчального закладу.

Розглянувши ряд творчих робіт студентів старших курсів ХДАДМ з дисципліни «вітраж», можна стверджувати, що творчі завдання дозволяють студентам обрати із усього широкого діапазону вивчених вітражних технологій і на практиці застосувати їхні сполучення для найбільш чіткої передачі власного авторського задуму. Одночасно студенти не обмежуються формальною образотворчою красою створюваних вітражів, а відтворюють особистісне світовідчуження в поетичних зорових образах.

Література

1. **Бойчук А.В.** ХХПІ: поиси своей методики / Техническая эстетика, №12. – 1987. – С. 2.
2. **Даниленко В. Я.** 75 років Вищої художньої школи Харкова [О. Пронін, Г. Тищенко. Харківська школа художнього вітража] // Міністерство освіти України, Харківський Художньо промисловий Інститут. – Х., ХДАДМ, 1996. – С.113-115.
3. **Моркунас К.** Главное условие – современность мышления художника/ ДИ СССР, 1984, – №12, июнь, – С. 8.
4. **Пономарьова О. М.** Формула творчості: науковий пошук/Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка за ред.О. М. Пономарьвої. – № 7 (194), – Ч. II. – Луганськ: ЛНУ, 2010. – С. 4-7.
5. **Соколюк Л. Д.** Вітраж, мозаїка, живопис // Вечірній Харків. - 1985. – 27 липня. – С. 2.
6. **Тищенко Г. В.** Проектирование современных витражей и технология их изготовления: учеб. пособие / Г. В. Тищенко, А. Ф. Пронин. – К.: УМК ВО, 1989. – 116 с.
7. **Тищенко Г.** Витражи второй половины XX века./Традиції та новації у вищій архітектурно - художній освіті під загальною редакцією Н.Є.Трегуб. – Харків: ХДАДМ, 2000 – 2001. – № 6-1. – С. 129.